

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kurz DVPP pro pedagogy a vedoucí pracovníky MŠ
v oblasti osobnostního a sociálního rozvoje
v rámci projektu **KOUZELNÁ VĚDA**,
Reg. číslo: **CZ.1.07/1.3.00/48.0068**

VÝUKOVÉ MATERIÁLY PRO ÚČASTNÍKY KURZU

PREZENTAČNÍ DOVEDNOSTI

Autoři: Martina Davidová, Miroslava Šimůnková, Michal Vít, MBA

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úvod

Komunikace jako základní prezentační dovednost pedagoga

Učitel a žáci v komunikaci uvádí, že slovo komunikace má mnoho různých významů. Důvodem je, že lidé komunikují v množství situací, ve kterých sledují různé cíle a dospívají k určitým výsledkům:

1. **dorozumívání** - nejjednodušší vymezení komunikace. Pod tímto pojmem chápeme dorozumění, tedy pochopení se či shodu myšlenek. Z toho lze vyvodit podmínky komunikace: aby si lidé rozuměli, mluvili stejným jazykem, hovořili o jedné věci a dosáhli myšlenkového souladu.
2. **sdělování** - v tomto případě jde o informování, podávání poznatků, obeznámení se svými pocity, postoji, názory apod. Tento druh komunikace vyžaduje komunikačního partnera, druhého člověka, který je adresátem informace.
3. **výměna informací** - jeden účastník komunikace vyšle informaci, druhý ji přijme, poté si vzájemně úlohy vymění, informaci vyšle druhý komunikující a první ji přijímá. Jedná se o tzv. obousměrnou komunikaci.

Individuální přístup i přístup ke skupině

Abychom dítě - žáka dobře poznali, musíme si o něm zjistit některé údaje, jako např. jeho bydliště, povolání rodičů, vztahy v rodině, způsob výchovy v rodině, vážné události v životě dítěte, jeho celkový vývoj (kulturu řeči, čtenářské zájmy, sport,...), denní režim a volný čas, jaké má kamarády i mimo školu atd.

Zdrojem informací pro učitele může být soustavné pozorování žáků v MŠ, kontakt s jejich rodiči, neustálá komunikace se žáky, ale také diskuse, komunitní kruhy, soutěže, exkurze, školní výlety, činnost v zájmových kroužcích atd.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Individuálním přístupem si můžeme vybudovat důvěru u svých žáků a snadněji tak u nich dosáhnout plnění každodenních úkolů, upevnit kázeň v kolektivu. Jestliže dítě cítí důvěru ke svému učiteli, dá svoji přízeň najevo chováním, otevřeností, komunikací.

Za jeden z vhodných způsobů komunikace pro poznávání žáků je rozhovor, který umožňuje proniknout do nitra žákovi osobnosti. Rozhovor s učiteli, rodiči a dalšími dětmi z kolektivu je zdrojem informací o prožitcích, touhách, obavách, názorech a zkušenostech zkoumaného dítěte. Při přímém rozhovoru se žákem se pak můžeme dovědět o jeho zájmech, plánech do budoucna, ale například také o tom, jak vnímá své rodiče. Podmínkou takové rozhovoru je, aby probíhal mezi čtyřma očima. Může pak vést k prohloubení vztahu mezi učitelem a žákem.

Rozbor efektivního využívání všech dostupných forem komunikace

Prvky, které pozitivně a negativně ovlivňují naši komunikaci s druhými lidmi, jsou zároveň způsoby efektivní a neefektivní komunikace.

Správné komunikační chování se vyznačuje především:

- pozorným, zaujatým **nasloucháním** („zajímá mě, co říkáš!“)
- **parafrázováním** („pochopil jsem dobře, co říkáš?“)
- vyjadřováním **emotivního podtextu** rozhovoru („jsem rád, že si povídáme“)
- **rozvíjením a prohlubováním dialogu** („rád bych se dověděl co nejvíc, protože je to pro mě důležité“, „snažím se ti porozumět“)
- sdělováním vlastních prožitků jako usnadnění **zpětné vazby** partnerovi („jsem velmi rozrušený z toho, co se dovídám“, „trápí mě to stejně jako tebe“)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metody vyjrálости dětských posluchačů

Jedná se o metody, které nám mají pomoci lépe poznávat dítě a hledat další cesty jeho rozvoje.

Pozorování

Rozhovor

Dotazník

Anamnéza

Rozbor kresby

Test

Pozorování

Učitel má možnost vnímat dítě během celého dne, týdne i během celého školního roku. Tudíž může dlouhodobě sledovat vývoj dítěte a systematicky zaznamenávat jeho projev, což by nám mělo pomoci v následném vedení dítěte. Měli bychom se zejména zaměřit na projevy dítěte, které lze vidět, slyšet a měřit.

Pozorování lze rozdělit na: náhodné vs. záměrné.

Během **náhodného pozorování** zaznamenáváme chování dítěte, které nás překvapí. Může se jednat o výjimečné chování či o pokrok.

Pomocí **záměrného pozorování** sledujeme výsledky, kterých dítě dosáhlo, nebo jednotlivé odlišnosti dětí.

Další dělení pozorování na: **nestrukturované** vs. **strukturované**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nestrukturované

Toto pozorování je velice náročné na průběh a také na vyhodnocení výsledků. Je vhodné využívat zaznamenávací techniku, videozáznam či audio nahrávku. Díky těmto záznamům se můžeme neustále vracet k zaznamenaným situacím a znovu je analyzovat.

Strukturované

Přesto, že je náročné na přípravu i na čas, jeho výhodou je jednodušší zaznamenávání a vyhodnocení.

Pozorovatel už před zahájením zkoumání ví přesně, co a jak bude pozorovat. Stanoví si druhy jevů, na které se zaměří, pak identifikuje a zaznamenává všechny jevy, které do dané kategorie patří a mají stanovené vlastnosti.

Rozhovor

Rozhovor je metoda náročná, byť se to nezdá. Musíme totiž vědět na co, jak a kdy se ptát a jak získané údaje posuzovat, interpretovat. Nevhodně zvolené otázky, nevhodné formulace nebo i správně formulované otázky, ale položené v nepravou dobu, nám mohou výsledky velmi zkreslit.

Rozhovor lze opět dělit na:

strukturovaný a nestrukturovaný

- **strukturovaný rozhovor** - máme předem stanovenou cestu a cíl, ke kterému směřujeme,
- **nestrukturovaný rozhovor** - jde zejména o vyprávění, kde podněcujeme mluvčího.

Nezapomeňme všechny důležité body a výsledky zaznamenat.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Otázky, které pokládáme během rozhovoru, jsou:

Otevřené – dávají dítěti prostor hovořit.

Uzavřené – odpověď je stručná, výstižná, zjišťuje či ověřuje fakta.

Zásady kladení otázek:

Při správném pokládání otázek je důležité vyjadřovat se vhodným způsobem, řídit se znalostí i úrovní tázaného a pokusit se vžít do jeho pozice.

Otázky by měly být pokládány srozumitelně, jednoznačně, měly by být krátké a blízké rozumové úrovni dítěte.

Během rozhovoru s dítětem je třeba věnovat pozornost neverbálním projevům, intonaci hlasu, tempu řeči, mimice obličeje a gestikulaci.

Dotazník

Pomocí dotazníku, který dávají učitelé rodičům nově příchozích dětí, získávají informace o dítěti, o jeho zdravotním stavu, stravovacích návycích, o oblíbených hrách a činnostech, o rodině. Nejvíce se dotazník používá při sběru informací od rodičů. Při sestavování dotazníku jsou důležité správné formulace otázek zaměřených na to, co chceme zjistit.

Nejčastěji má dotazník tři části.

Úvodní, kde jsou popsány pokyny k jeho vyplnění.

Druhá část je **hlavní**, obsahuje samotné otázky.

Ve třetí, **závěrečné** části je poděkování.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anamnéza

Během anamnézy získáváme od dítěte nebo od jeho rodiny informace, které nám pomohou zjistit žákův současný stav a odhalit jeho potíže. Nejvíce používanou metodou je rozhovor. Zjišťují se údaje kolem žáka, jeho rodinné zázemí a vztahy s kamarády.

- **Anamnéza osobní** – jedná se o získání poznatků z prenatálního i perinatálního vývoje dítěte. Zjišťujeme informace o průběhu těhotenství, porodu a poporodním vývoji. Tyto otázky jsou velice intimní. Ptát se na ně můžeme tehdy, jestliže jsme navázali dobrý kontakt s matkou. Tyto otázky se rozhodně nepokládají na úvod rozhovoru, častokrát se vynechávají.
- **Anamnéza rodinná** – doplňuje osobní anamnézu. Zjišťuje, jaké jsou vztahy v rodině, mezi rodiči, vztahy mezi sourozenci, rodiči a dětmi. Informuje o průběhu výchovy a výchovném stylu.

Rozbor kresby

Podle psychologů se v dětské kresbě odráží skutečnost, jak si dítě představuje a jak vnímá svět, který ho obklopuje. Vývoj kresby se odvíjí zejména od mentální vyspělosti dítěte. Na kresbu mají vliv i jiné faktory, jako je například jemná motorika, paměť, lateralita, představivost, rozlišovací schopnost, zrak a pozornost.

Lidská postava

První lidskou postavu, kterou kreslí dítě ve 3 letech života je „*hlavonožec*“. Jde v podstatě o kolečko představující hlavu i trup. Z kolečka jsou nakresleny zpravidla čtyři čáry. Dvě představují ruce a dvě čáry představují nohy. Dítě do kreseb promítá celou svou osobnost. Jednotlivé části postavy, její oblečení a způsob ztvárnění má velkou symboliku.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na konci předškolního vzdělávání by lidská postava měla obsahovat všechny náležitosti těla – hlavu, krk, trup, končetiny, které jsou znázorněny plošně, vlasy, prsty.

Kresba rodiny

V kresbě rodiny se odrážejí jednotlivé role, které má každý v rodině. City, které má dítě ke členům rodiny, se mohou projevit také na oblečení jednotlivých postav.

Kresba stromu

Kresba stromu také vychází z „hlavonožce“. Kmen se rozšiřuje, ale není postaven na zemi. Až v dalším stádiu se u kmenu objeví čára znázorňující půdu, ze které strom roste. Mezi 8. a 10. rokem má už strom kmen a korunu do tvaru koule. Listy a ostatní detaily se objevují později, během dalšího vývoje dítěte.

Při rozboru kresby se strom dělí na dvě části.

Stabilní část - tu představují kořeny, kmen i větve.

Dekoratивní část - listy, plody a také okolí stromu.

Test

Testy nám pomáhají zjistit úroveň vývojových oblastí.

Standardizované psychologické testy nám pomáhají měřit schopnosti, nadání, zájmy, výkony. Testy, které si vytvářejí sami pedagogičtí pracovníci za různými účely.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příprava a koncepce prezentace

Prezentační formu neboli formu ukázkovou, kdy jsou zapojeny všechny smysly posluchačů, je vhodné zvolit na základě rozboru aktivity, prostředí, posluchačů a časové náročnosti.

Jako významná podpora učení a výchovy se zvláště v poslední době projevuje prezentační forma pomocí interaktivních technických nástrojů a technologií, které dokazují svoji vypovídací schopnost zaměřenou na senzomotorické projevy posluchačů.

Pro posílení názornosti je ze softwarových prostředků často používán prezentační program MS PowerPoint v různých verzích.

Prezentace vytvořené v programu MS PowerPoint, případně i v jiných aplikacích, se staly během posledních let běžnou součástí výuky na vysokých, středních, základních i mateřských školách.

Příprava pedagoga – psychický klid, znalost tématu, zpracování prezentačních podkladů, práce se zdroji, téma a jak na ni.

Strach a nervozita je přirozený stav, který nastává vždy, když se dostaneme do stresu. Když takový stres nastane, objeví se fyziologické změny – příznaky.

Nervozita je soustředění se na nedostatky.

Objevující se příznaky:

- Nervózní žaludek
- Pocení
- Třesení rukou a nohou
- Zrychlený dech
- Bušení srdce

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jak stres pozitivně usměrnit? PŘIPRAVIT SE

- Kdo je připraven, nebývá překvapen.
- Co vše by mělo být zahrnuto do správné přípravy?

TIPY K PŘEKOVÁNÍ STRACHU

- **systematicky skládat a stavět**

Absence systematické stavby je jedním z hlavních důvodů strachu.

- **zviditelňovat**

Představte si, jak jdete do místnosti, jste představováni, zaujatě vystupujete, sebejistě odpovídáte na otázky a opouštíte místnost s vědomím, že jste odvedl velkolepý výkon.

- **cvičit**

Mnoho řečníků si v duchu přesně prochází své vystoupení.

- **dýchat**

Posadte se rovně – vzpřímeně, ale uvolněně - a několikrát se hluboce nadýchněte.

- **soustředit se na uvolnění**

Nemyslete na napětí, ale soustředte se na uvolnění.

- **redukovat napětí**

Když napětí roste a svaly vám tuhnou, může se nervová energie nahromadit v končetinách.

Příprava na vyučování - práci s dětmi

je zásadní a nepominutelnou součástí efektivní práce učitele. Měla by být písemná a měla by být postavena na výchozím rozhodnutí o cílech vyučování.

Příprava na vyučovací jednotku je velmi důležitá zvláště pro začínajícího učitele, neboť mu pomáhá při získávání a zavádění určitého systému, koncepce, požadované struktury a plánovitosti potřebné k organizaci a řízení školního vyučování a učení.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Umožňuje zpětně analyzovat dosažené výsledky v návaznosti na předem stanovené vzdělávací cíle, posoudit jejich obsahovou a časovou reálnost a na základě toho přijímat patřičná opatření pro výuku následnou.

V procesu přípravy učitele na vyučování rozlišujeme dva druhy příprav:

- **perspektivní** (dlouhodobá) - tvorba tematických plánů, tvorba školních vzdělávacích programů, třídních vzdělávacích programů
- **aktuální** - na konkrétní vyučovací hodinu

Image, další image prostředky (kostým, převlek)

Vzhled, zevnějšek

„Sdělováním úpravou zevnějšku se rozumí to, co je možné vyčíst ze způsobu oblečení, účesu, líčení, atp.“

Úprava vlasů, volba doplňků, výběr oblečení vypovídá o daném člověku mnoho. Podle oblečení a celkového vzhledu můžeme odhadnout pohlaví, věk, pracovní postavení. Žáci pokládají učitele za svůj vzor, proto by jeho oblečení mělo být vhodné a nemělo by být proti dobrému vkusu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Prostředí výuky a jeho vliv na žáky – vnitřní místnosti, venkovní prostory (zahrada, hřiště, ulice, knihovna...)

Vnitřní místnosti

Všechny vnitřní i venkovní prostory a vybavení MŠ by měly být vyhovující – splňovat bezpečnostní a hygienické normy.

Prostor tříd je vhodné členit do hracích koutků.

Stolky a židličky přizpůsobit jak věku, tak ergonomii dítěte. Nemělo by chybět ani klidové centrum pro relaxaci dětí. Vybavení hračkami, učebními pomůckami, materiály a doplňky průběžně doplňovat a obnovovat podle předem připraveného plánu a dle potřeb jednotlivých tříd.

Hračky mohou děti samostatně využívat pro spontánní i řízené činnosti.

Výtvarné práce dětí vystavovat pro rodiče v celé budově mateřské školy.

Velkou výhodou je samostatná lehárna, která je nově vybavena lehátko a ložním prádlem. Sociální zařízení mateřské školy přizpůsobené dětem a podle platných norem.

Venkovní prostory

Přírodní zahrada by měla být v bezprostřední blízkosti mateřské školy, aby mohla být využívána jako přírodní učebna. Nezáleží tolik na velikosti, jako na uspořádání různých stanovišť, prostorovém a optickém členění, pestré nabídce aktivit. Nezapomeneme na místo, kde si mohou děti sednout a tvořit, pozorovat, odpočívat.

Přírodní zahradu mateřské školy je vhodné rozdělit na několik zón.

1. **Praktická zóna** je místem, kde probíhají aktivní činnosti spojené s pěstováním rostlin. Zde by tedy měly být záhony, kompost, hmyzí domeček pro škvory, místo pro uložení nářadí.
2. **Herní zóna** je prostor pro volnou hru dětí. Obsahuje herní prvky, jako jsou houpačky, klouzačka, lezecká věž, místo pro míčové hry, pískoviště, hmatová stezka.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. **Odpočinková zóna** je tvořena úkryty z planých keřů, vrbovou chýší, labyrintem z aromatických bylin, místem k sezení. Má sloužit k relaxaci.
4. **Zóna divočiny** slouží hlavně pro pozorování živočichů. Od ostatních zón by měla být tato část oddělena živým plotem. Je důležité domluvit se s dětmi na pravidlech o pohybu v tomto prostoru tak, aby zde měla zvířata klid.

Dobře vybudovaná přírodní zahrada umožní dětem pozorovat proměnlivost a rozmanitost živé i neživé přírody v jejích barvách a tvarech. Děti poznávají, co to je ochranné zbarvení, mimikry i výstražné zbarvení. Pozorují pohyb rostlin a živočichů. Zahrada rozvíjí smyslové vnímání dětí prostřednictvím poslouchání zvuků.

Při manipulaci s přírodninami děti zkoušejí, jaké zvuky mohou vydávat. Čich je stimulován vůněmi rostlin z bylinkové spirály, kvetoucí louky. Při dotýkání se listů, plodů, různých přírodních materiálů a chůzí po hmatové stezce poznávají a pojmenovávají jejich vlastnosti (hladký, drsný, chlupatý, měkký, tvrdý, studený...). V neposlední řadě mají děti možnost ochutnávat své výpěstky a plody jedlých keřů.

Možnosti uzpůsobení třídy, herny, místnosti pro dané téma

Příprava prostředí

V případě, že se jedná o prezentaci, na které počítáte s účastí více osob, nabízejí se Vám zpravidla dvě možnosti, kam umístit tabuli, flipchart, obrazovku nebo projekční plátno.

- První možností je zpravidla čelní pozice umístění vizuálních pomůcek přímo proti posluchačům,
- Druhou možností je jejich umístění po jedné ze stran místnosti. Posluchači pak informace napsané na tabuli / na flipchartu nebo projekci sledují z určitého úhlu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Prostředí, které pro svoji prezentaci zvolíte (pokud máte takovou možnost) může celkový dojem zásadně ovlivnit. Ideálně se snažíme dosáhnout toho, aby se posluchači od začátku až do konce cítili pohodlně a příjemně, potom budou mít větší prostor na to, aby svou pozornost obraceli k nám a k obsahu toho, co jim budeme sdělovat.

K hlavním zásadám proto patří, aby

- všichni dobře viděli na nás, na tabuli, na flipchart, na projekční plátno;
- každý posluchač měl své místo, kde se bude cítit pohodlně;
- nás každý dobře slyšel.

Co je potřeba zvážit, před tím než zvolíme typ prezentace:

- Jaký cíl prezentace má?
- Jak dlouho bude prezentace trvat?
- Kolik bude posluchačů?
- Musí na sebe všichni vidět?
- Musí navzájem komunikovat?
- Měli by si posluchači dělat poznámky?
- Jak velký prostor je k dispozici?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

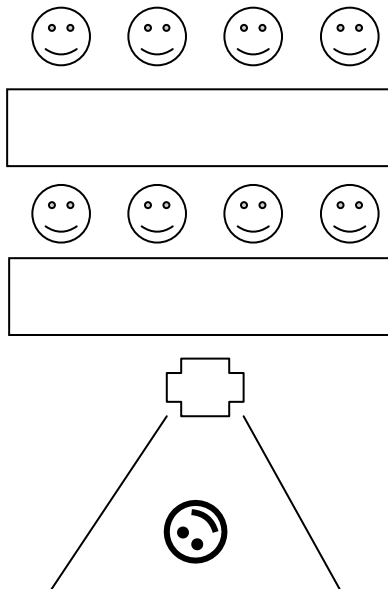
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

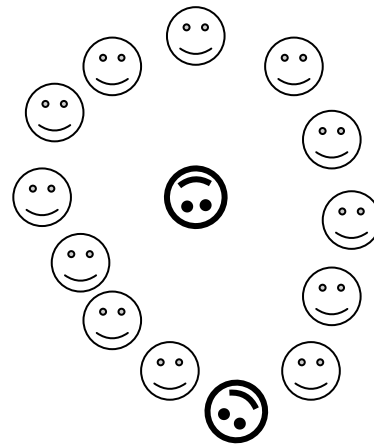
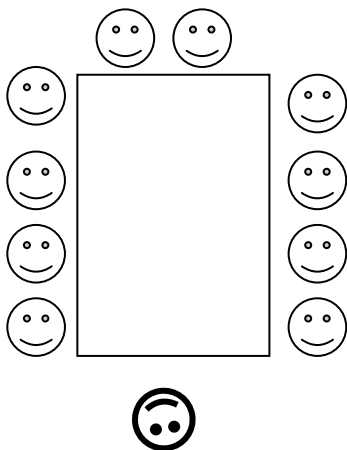
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Čelní pozice

VYUŽITÍ

Důvěrné prostředí

VYUŽITÍ

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

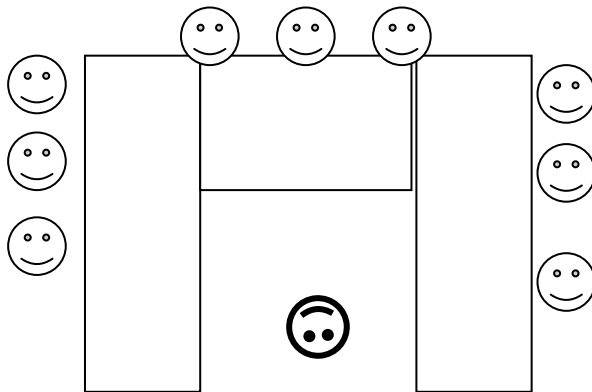
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

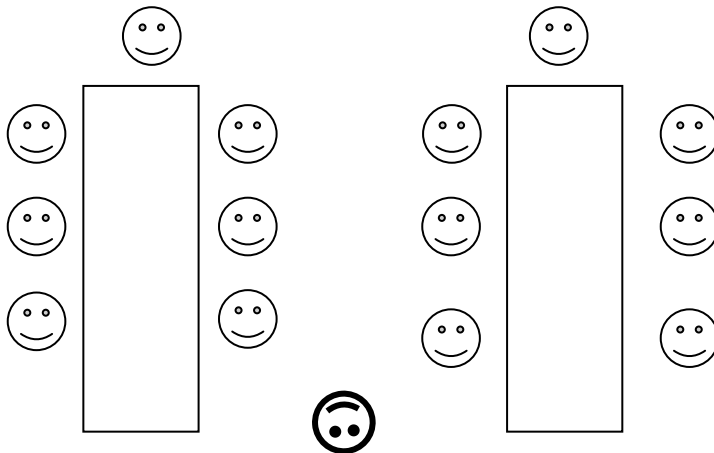
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podkova

VYUŽITÍ

Blok

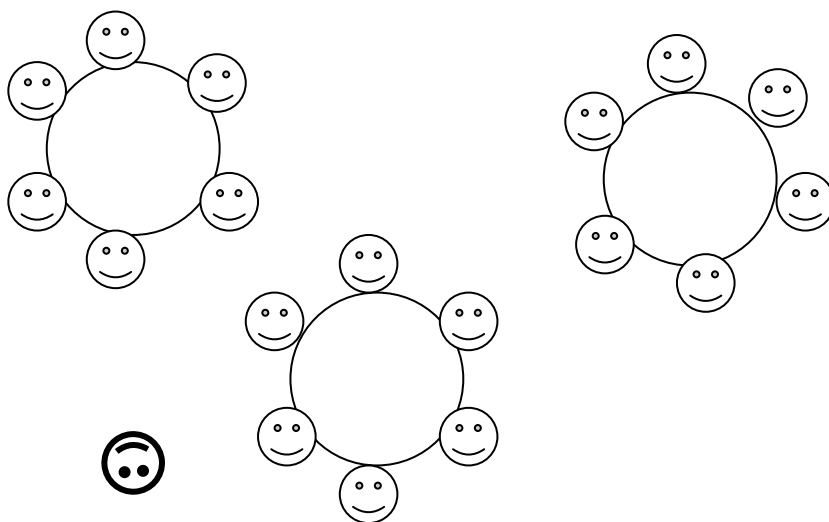

VYUŽITÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Restaurace

VYUŽITÍ

Pozn.:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Struktura prezentace

Nejzákladnější výpovědi na začátku a konci prezentace

ÚVOD A ZÁVĚR:

- Dobrý úvod strhne pozornost
- Dobrý závěr u průměrné prezentace může udělat divy

Funkce úvodu

- **Zaujmout** – získat zájem a pozornost
- **Seznámit** – seznámit posluchače s osobou prezentátora
- **Seznámit** – seznámit posluchače s obsahem, hlavními body a organizací prezentace

STAŤ

je hlavním tělem a vlastním jádrem prezentace

Hlavní charakteristiky:

- Stručnost
- Srozumitelnost
- Jednoduchost
- Uspořádanost
- Organizovanost

ZÁVĚR A JEHO FUNKCE

- **Shrnout** – připomenout posluchačům nejdůležitější body a závěry
- **Poděkovat**
  - Za pozornost a aktivitu
  - Za přítomnost – pokud vydrželi do konce
  - Za čas – to je minimum, za co můžeme poděkovat

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Techniky jak motivovat posluchače – „háčky“

Svoje posluchače zaujmete, pokud budete mluvit o nich

Je důležité získat pozornost hned na začátku. První otázka, která zní v hlavě každého vašeho posluchače, je: „*Co mi to přinese? Stojí to za to, abych to poslouchal?*“

Jak to můžeme udělat?

Citace

Vyberte autora, který je pro vaše posluchače důvěryhodný a citát, který bude korespondovat s hlavním záměrem vaší prezentace

Anekdota + humor

Je potřeba si položit dvě zásadní otázky, pokud chceme používat humor:

- *Pochopí lidé váš humor?*
- *Bude jim připadat vtipný?*

Otázky

Pokud položíte hned na počátku otázku, dáváte najevo, že nepůjde jen o váš monolog, ale hodláte s posluchači komunikovat.

- *Položte uzavřenou otázku*
- *Položte rétorickou otázku*

Šokující prohlášení, statistika

Budte tak struční a tak útoční jak to jen půjde. Pokud použijete tento nástroj správným způsobem, velmi to vaší prezentaci pomůže.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vizuální dopad

Šaty dělají člověka = pokud chcete, aby si děti z vašeho výkladu něco odnesli, tak se oblečte tak, jak si myslíte, že je to nutné a co děti očekávají.

Vytvoření atmosféry

Abyste měli co největší úspěch, je potřeba abyste svoje posluchače analyzovali a potom zvolili ten správný postup jak je zaujmout.

Forma prezentace – vhodně zvolené použité komunikační prostředky s ohledem na téma a věk

S jakými formami prezentace se můžeme setkat nejčastěji?

- prezentace spatra, na vyzvání, improvizovaná
- prezentace s materiály, s textem, který čteme
- prezentace s poznámkami
- prezentace z paměti

Prezentace spatra, na vyzvání, improvizovaná

Pokud jsme vyzváni jako účastníci, abychom k danému tématu promluvili, máme na přípravu jen vteřiny. Co řekneme, to pomýšlíme od okamžiku, kdy jsme vyzýváni. Můžeme reagovat ihned nebo požádat o nějaký (velmi krátký) čas na přípravu. Možná jsme připraveni, protože takovou výzvu očekáváme. Můžeme také po výzvě tomu, kdo nás vyzval položit vhodnou otázku a tím získat čas na přípravu.

Prezentace s materiály, s textem, který čteme

Pokud je prezentace v našich rukou, měli bychom se této formě spíše vyhnout, protože při čtení ztrácíme kontakt s posluchači. Pokud jsme v takové situaci, měli bychom si napsaný text před prezentací zpracovat a vyznačit si v něm záchytné body.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Prezentace s poznámkami

Připravené poznámky jsou ideální formou přípravy, při samotné prezentaci je nemusíme použít. Jsou dokladem toho, že jsme se na prezentaci připravovali. Mohou být užitečné, jestliže je budeme využívat a citovat z nich přesná čísla, údaje, formulace, otázky nebo citáty jiných.

Prezentace z paměti

Efektivní a nejnáročnější forma prezentace, kterou si můžeme dovolit jen tehdy, že téma zvládneme a máme je zažité. Umožňuje optimální dialog s posluchači, reakce na jejich podněty, verbální a neverbální signály.

Pozn.:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STRUKTURA PREZENTACE a STRATEGIE PROVEDENÍ PREZENTACE

Statistiky ukazují, že většina dospělých je schopna udržet pozornost po dobu přibližně půl až tři čtvrtě hodiny. Během této doby reálně zpracují 5 až 9 nových informací. Z nich si pak obvykle nezapamatují více než tři nebo čtyři hlavní body. Z toho vyplývá, že pokud je naše prezentace delší než 45 minut, přestává postupně záležet na tom, ke kolika bodům se vyjádříme. Posluchači totiž během několika dalších hodin zapomenou většinu z toho, co bylo obsahem prezentace.

Proto je dobré si pamatovat, že

- ve 20 minutách (včetně úvodu a závěru) stihneme prodiskutovat pouze dva hlavní body,
- ve 30 minutách jsme schopni probrat tři hlavní body,
- v průběhu 45 minut můžeme zvládnout i čtyři hlavní body, ovšem nezapomínejme, že je vhodné ponechat rovněž určitý prostor pro případnou diskusi.

Na začátku každé prezentace bychom měli informovat posluchače o její struktuře, dosáhnete tím jejich větší pozornosti, kterou budeme moci využít později při probírání nejdůležitějších bodů. Jednotlivé body by na sebe měly logicky navazovat tak, aby posluchači neustále chápali o, čem a proč právě hovoříme. V opačném případě si budou zcela jistě připadat zmateni a po chvíli nás přestanou sledovat a ztratí zájem o to, co říkáme.

Z hlediska struktury a obsahu našeho vystoupení je důležité:

- Co hodláme našim posluchačům říci?
- Co potřebují naši posluchači vědět?
- Kolik toho potřebují vědět?
- Co z toho je opravdu důležité?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Profil posluchačů

Posluchači	Odpovědi
Kdo jsou moji posluchači?	
Kolik jich bude na mojí prezentaci?	
Proč přišli?	
Co vědí o obsahu prezentace?	
Proč se zajímají o její obsah?	
Co očekávají, že se dozvědí?	

Zkušený přednášející se nezaměřuje jen na profil posluchačů, ale zamýšlí se také nad tím, jaké otázky mu pravděpodobně položí. Samozřejmě je obtížné to odhadnout, může to vyplynout jak z obsahu prezentace, tak z povah nebo zaměření posluchačů.

Jak uvést prezentaci

Ve chvíli, kdy předstoupíme před posluchače a začneme hovořit, si můžeme být jisti, že během několika prvních okamžiků si posluchači začnou vytvářet názor na prezentaci často tak, že si v duchu budou odpovídat na otázky, jako:

- *O čem bude tato prezentace?*
- *Proč jsem tady?*
- *Jsem tady správně?*
- *Zajímá mne dané téma?*

Během úvodu prezentace bychom měli dosáhnout následujících cílů:

1. získat pozornost;
2. vytvořit žádanou atmosféru;
3. motivovat posluchače;
4. vzbudit v posluchačích důvěru;
5. naznačit cíl a smysl vystoupení;
6. seznámit posluchače s časovým harmonogramem toho, co bude následovat.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jak uzavřít prezentaci, význam závěru prezentace

Závěrečná pasáž musí být rozhodně něčím více než pouhým zakončením celé akce. Měli bychom v ní shrnout vše předešlé a závěry spojit s kroky, které budou po skončení prezentace následovat.

Častou chybou, které je nezbytné se vyvarovat, není to, že učitel nedostatečně vysvětlí dané téma, ale ten fakt, že téma nedostatečně zakončí. Tato chyba mnohdy pramení z přirozeného pocitu, že už to chceme mít za sebou, případně, že to co jsme řekli, je natolik jasné, že není třeba se k tomu dále vracet.

Zapojení žáků do prezentace

Jak rozhýbat posluchače k otázkám

- Položme řečnickou otázku.
- Zkusme to s otevřenými otázkami.

Rozdejme posluchačům před prezentací prázdné lístky, na které mohou napsat v průběhu prezentace a o přestávkách svoje otázky nebo nakreslit obrázek k danému tématu aby se rozvinula diskuse. Je také vhodné zapojit žáky do prezentace pomocí rolí.

Rozdáním rolí a následnou zpětnou vazbou lze posílit vnímání a aktivitu.

Mezi časté role patří pozorovatelská role. Žák dostává důvěru a je mu předána kompetence a tím se posiluje jeho zodpovědnost. Jeho schopnost soustředění se zvyšuje a je aktivním účastníkem prezentace.

Volba materiálu pro prezentaci – obrázky, videa, poslech

Vizuální pomůcky jsou klíčem k paměti a k pozornosti posluchačů. Využitím vhodných vizuálních pomůcek zvyšujeme kvalitu a rozsah sdělení. Názorná pomůcka má pomoci vnímat, pochopit a zapamatovat si. Účinek prezentace na posluchače bude největší, pokud bude řečník používat dobře připravené pomůcky. Nevhodná pomůcka má pochopitelně účinek zcela opačný. V případě využití pomůcek proto platí, že to, co není nezbytné, je zbytečné.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Většina lidí si pamatuje to, co viděla, a nepamatuje si slova.

Pokud ukážeme posluchačům výstižný obraz, znázornění – nechejme svůj obraz mluvit.

Obrázek

Vhodně použitý **obrázek** nám může výrazně pomoci nejen k lepšímu dokreslení toho, co říkáte, ale zároveň nám může ušetřit spoustu času a vysvětlování.

Při volbě obrazového materiálu je vhodné využívat zkušenosti z psychologie a vybírat obrázky, které jsou adekvátní vnímání podle věkové struktury dětí a posluchačů.

Platí pravidlo:

OBRÁZEK NAHRADÍ TISÍC SLOV!!!

Barvy pomáhají upoutat pozornosti účastníků, zvyšují jejich zájem a přispívají k lepší orientaci a k pochopení obsahu zobrazených informací.

Pokud používáme prezentaci multimediální – pomocí dataprojektoru a PowerPoint, platí pár doporučení:

Barvy musí být dobře viditelné na větší vzdálenost, kontrastní, aby obrázky, texty, grafy a tabulky byly dobře čitelné a rozlišitelné. Takovými barvami jsou černá, modrá, zelená a červená. Černá a modrá jsou vhodné pro texty, grafy a tabulky jako základní barvy, červená a zelená barva ke zvýraznění podstatných informací. V multimediální prezentaci žlutá barva použitá na sytém modrém pozadí, dobře přitahuje pozornost. Vyvolává příjemné pocity tepla, léta a asociace slunečního svitu. U bílého pozadí je však bohužel téměř neviditelná.

Na jednu fólii, na jeden obrázek použijeme maximálně tři rozdílné barvy nebo jejich odstíny.

Barvy v textu či grafech používáme ke zvýraznění informací - ne samoučelně.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SESTAVOVÁNÍ VIZUÁLNÍCH POMŮCEK

Kdy potřebujete vizuální pomůcky?

Sestavte si vizuální pomůcky, když musíte:

- soustředit na něco pozornost posluchačů
- zesílit slovní projev (ale neopakovat slovo za slovem)
- vyvolat zájem
- ilustrovat fakta, jež se těžko názorně vyjadřují

Při sestavování vizuálních pomůcek se řiďte principem KJPN (krátce, jednoduše, přesně, názorně). Nepřetěžujte diagramy příliš mnoha daty. Učiníte-li to, zájem posluchačů rychle ochabne nebo nebudou schopni se v datech a faktech orientovat.

Pozn.:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Technické a organizační zabezpečení pro prezentaci pedagoga

Každá z pomůcek má své výhody a nevýhody, každá má své specifické nároky na přípravu a na využívání při samotné prezentaci.

Nejčastěji používanými vizuálními pomůckami jsou:

- černá tabule a křída
- bílá tabule a fixy
- flipchart
- zpětný projektor
- multimediální (datový) projektor
- objekty, modely a vzorky
- obrázky
- videofilm
- příručky, letáky, sylaby a další tištěné a obrazové materiály

Volba konkrétního typu vizuální pomůcky se pak odvíjí nejen podle úvahy, jak nejlépe podpořit prezentaci, ale právě od technických a časových možností v místě prezentace.

U vybraných pomůcek se podívejme na výhody a nevýhody jejich užití:

- čitelnost sdělení napsaného fixem na bílé tabuli je lepší, než čitelnost sdělení napsaného křídou na klasické černé tabuli,
- flipchart je vhodný pro prezentaci k menší skupině posluchačů, není vhodný pro větší prostor a větší počet posluchačů, je vhodnou pomůckou pro zachycení nápadů, nabízí nám možnost napsat si na listy poznámky předem,
- zpětný projektor je dnes snadno dostupná pomůcka, a pokud máme přehledně zpracovány promítané fólie, splní většinou stejnou službu jako dokonalejší datový projektor s počítačem, je však náročnější na prostor a umístění, aby všichni na promítaný snímek dobře viděli,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- forma multimediální prezentace spojením počítače s příslušným software a datového projektoru dává naší prezentaci profesionální vzhled, dovoluje využít animací, efektů, vkládání obrázků, zvuků a video ukázek, umožňuje připravit se předem, umožňuje rychlé průběžné provádění úprav prezentace, rizikem je spolehlivost techniky, někdy k sobě příliš poutá pozornost posluchačů.

Didaktická technika

- Zobrazovací plochy
  - Tabule
    - dřevěná
    - magnetická
    - kombinovaná
    - bílá plastová
    - smartboard
- Projekční technika
  - epiprojektor
  - diaprojektor
  - zpětný projektor
  - filmový projektor
- Auditivní technika
  - přehrávač CD
  - přehrávač DVD
  - přehrávač školní
  - rozhlas
- Televizní technika
  - Televize
  - Video
- Výpočetní technika

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Přehled používaných zobrazovacích jednotek:

▪ **Televizory**

- s obrazovkou CRT
- s plazmovou obrazovkou
- s LCD obrazovkou
- 3D televizory

▪ **Video/data projekory**

- tyto přístroje jsou ve školách velmi rozšířené. Mají dostatečně velký světelný tok, velmi kvalitní rozlišení a obraz z nich je dostatečně velký. Jejich kvality vyniknou zejména v zapojení s multimediálním počítačem. Kvalitativní změna, kterou tato zobrazovací jednotka přináší, se zejména projeví při použití vhodného prezentačního materiálu, kdy pak opravdu můžeme při výuce hovořit o hypertextu. V současnosti trh přináší řadu interaktivních systémů, jimiž lze data projektor doplnit. Pedagog dostane do rukou velmi účinný nástroj, kterým může obrazová data při projekci akčně doplňovat poznámkami k probírané látce, které ještě více zvýší jeho pedagogický záměr.

▪ **Interaktivní projekory**

- jsou další možností v oblasti interaktivní výuky, vznikají spojením projektoru s krátkou projekční vzdáleností a interaktivního systému.

▪ **Interaktivní tabule**

- kombinují v sobě klasické popisovatelné tabule (křída, fixy), s interaktivními prvky. Tabulové plochy jsou interaktivní a jejich ovládání je umožněno elektronickým perem nebo velkými dotykovými monitory počítačů. Interaktivní tabule umožňují práci se softwarem, promítání, přenášení napsaného textu z tabule do PC, sdílení obsahu tabule přes internet atd.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Umístění přístrojů

Použijete-li projektor na velké folie nebo soubor archů (Flip-Charts) mělo by to být obohacením Vašeho vystoupení, a ne jeho ochuzením. Toho můžete dosáhnout tím, že projekční stěnu na velké folie nebo soubor archů umístíte ve 45° úhlu a lehce stranou od středu prostoru. Tak může vystupující zaujmout centrální postavení a pozornost posluchačů snáze soustředit na vysvětlování ukazovaných dat.

▪ **Kde a jak stát**

Větším problémem při použití vizuálních pomůcek bývá to, že vystupující často pronášejí svou řeč k vizuálním pomůckám a nikoliv k posluchačům. Tuto chybu lze snadno napravit, dbá-li řečník na to, aby během celého vystoupení stál rameny směrem k posluchačům.

Myslete na toto: Mluvte teprve tehdy, když navážete se svými posluchači kontakt očima! Musíte-li něco napsat na vystavený arch papíru, velkou folii nebo tabuli, přerušete během psaní svou řeč.

Tipy pro používání ukazovátek

Ukazovátka by měla být používána k tomu, aby umožnila sledovat obrazový prvek. U slovních prvků ukazovátek není zapotřebí, neboť každý bod můžete přiblížit slovem nebo číslem.

- Použijete-li ukazovátka, zůstaňte horní částí těla dále otočen k posluchačům. Nepřekládejte paži přes tělo, chcete-li na plátně něco ukázat, ale držte ukazovátka v té ruce, která je projekčnímu plánu blíže.
- Nehrajte si s ukazovátkem, když je používáte. Sklapněte je nebo odložte.
- Necháte-li ukazovátka ležet na projektoru, může to soustředit mnoho pozornosti na projekční plátno a odpoutat řečníka.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Video – videoukázka

Pedagogicko-psychologické přednosti dynamické projekce a videoprojekce vycházejí z celé řady technických vlastností kinematografického záznamu.

- možnost časoprostorové transformace
- možnost výjimečné registrace jevů a dějů odehrávajících se uvnitř neprůhledných těles nebo uvnitř hmoty
- mimořádná autentičnost, možnost animace a triku
- barevné zobrazení a autentická složka zvuku
- na základě filmového vyjádření k problému chápe žák lépe souvislosti jevů, dějů, věcí a jejich podstatu, což napomáhá rozvíjení schopností žáka
- svým utříděným obsahem učí žáka myslet induktivně a deduktivně, konkretizovat či zobecňovat a systematizovat a uspořádávat poznatky
- pro učitele znamená dynamické medium pomocníka, který mnohé partie učiva zprostředkuje lépe, než lze dokázat verbálně nebo s použitím jiných vyučovacích prostředků.

Práce s otázkami – otevřené, uzavřené, alternativní, hypotetické

Kdo se ptá, vede dialog. Otázky aktivují pozornost. Otázkou můžeme zahájit prezentaci, s otázkami pracujeme v průběhu prezentace, předpokládáme, že otázky nám budou klást naši posluchači.

Položme si tedy nejprve dvě otázky:

- *Jak budeme reagovat na nejrůznější typy dotazů, které můžeme očekávat?*
- *Jak můžeme povzbudit naše posluchače, aby nám kladli otázky?*

My sami můžeme během prezentace klást řečnické otázky a odpovídat si na ně nebo jimi povzbuzovat posluchače.

KONKRÉTNÍ ZPRACOVANÁ PREZENTACE – VLASTNÍ TRÉNINK ÚČASTNÍKŮ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nejčastější komplikace při prezentaci ve třídě – konkrétní zkušenosti účastníků

Častými komplikacemi při prezentaci mohou být vnější a vnitřní podmínky.

Na úspěch prezentace má vliv mnoho okolností mezi které patří náhlé přerušení dodávky elektrického proudu, technická závada na prezentační technice, vyrušení někým nebo něčím během prezentace, narušená akustika prostředí, vizuální rozptylování.

Mezi další komplikace budou bezesporu patřit pedagogické prvky – klima třídy, prostředí, úroveň posluchačů, nekázeň apod.

Příprava funkčního technického zázemí – PC, projektor, interaktivní tabule, magnetofon, přehrávač

Prověrka místností a přístrojů pro Vaše vystoupení

Místo, kde se koná výuka nebo prezentace mohou učitelé do určité míry obvykle prověřit. Následuje osm bodů, na něž je třeba myslet:

1. Projektory velkých folií

Ujistěte se, že lampa není vyhořelá a že je připravena i náhradní lampa. Vyčistíte-li projekční stěnu, bude obraz možná ostřejší. Potřebujete fólie? Máte k nim tužky?

2. Archy papíru (FlipCharts)

Je dost papíru? Máte po ruce správné tužky? Prověřil jste je, abyste si mohl být jistý, že nejsou vyschlé?

3. Dia – projektory, Dataprojektor

Je provozu schopný? Je čočka dost veliká, abyste měl obraz v potřebné velikosti? Hodí se k projektoru kazeta s diapozitivy? Stojí tak, aby obraz směřoval na plátno? Má dálkovou obsluhu nebo dá se najít někdo, kdo bude projektor obsluhovat za Vás? Máte už zkušenost s použitím takového přístroje?

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

4. Pracovní listy

Jsou pracovní listy na dosah ruky a seřazeny, takže k jejich rozdáání postačí jen minimální přerušení? Postaral jste se o to, aby někdo pomohl s rozdáváním, je-li to potřebné?

5. Ukazovátka

Budete potřebovat ukazovátka? Je po ruce, abyste je mohli použít, budete-li je při svém vystoupení potřebovat?

6. Mikrofon

Máte-li mluvit k více než 50 až 100 lidem, budete pravděpodobně potřebovat mikrofon. Před vystoupením můžete požádat o mikrofon, který můžete použít i při chůzi. Vezměte si přenosný mikrofon s prodlužovací šňůrou od 3 do 5 metrů nebo mikrofon, který si připevníte na sako nebo kravatu, abyste měl volné ruce.

7. Osvětlení

Potřebujete tlumené světlo v místnosti? Podívejte se, je-li tam přepínač, kterým lze světlo regulovat. Při vystoupeních s 35 mm diapozitivy je vhodné ponechat trochu světla v místnosti, abyste se nestali hlasem v temnotách. Prověřte, zda fungují všechny žárovky a osvětlovací tělesa.

8. Zasedací pořádek

Můžete-li zasedací pořádek v místnosti ovlivnit, učiňte to. Je-li to možné, uspořádejte sezení, tak, aby vchod a východ ze sálu byly vzadu. Tak budou pozdní příchozí i ti, kdo odejdou dříve, rušit nejméně.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příprava organizačních pomůcek – jmenovky, označení skupin žáků, barevné rozlišení pro hru, uzpůsobení prostoru pro aktivitu atd.

Mezi organizační činnosti, které zásadním způsobem přispívají k úspěšné realizaci připravené prezentace, patří mnoho drobných úkolů, které je bezpodmínečně nutné zahrnout do přípravy a plánování.

Těmito drobnými prostředky profesionální prezentace jsou například:

- jmenovky
- barevné rozlišení žáků nebo skupin
- příprava prostředí – stoly, židle, technika

Jmenovky je vhodné předem připravit podle počtu a zaměření skupiny. Nejčastějším typem jmenovek je papírové A, složené z jednoho listu uprostřed přeloženého a vyztuženého aby jmenovka držela tvar A. Můžeme ovšem použít také plastové jmenovky případně kovové nebo z jiných materiálů. Dnešní trh nabízí velké množství tvarů, druhů nebo materiálů.

Pro zpestření a aktivaci žáků je vhodné zapojit při tvorbě těchto jmenovek samotné aktéry prezentace, žákům rozdat materiál a pomůcky a vysvětlit výrobu jmenovek.

Barevné rozlišení žáků nebo skupin lze různými způsoby – barevnými papírky nalepenými na rukáv žáků, označením pomocí krepové stuhy kolem paže, nalepením barevné lepicí pásky na libovolnou část oblečení žáka viditelnou všem, pomocí barevných triček apod.

Stoly a židle je vhodné uzpůsobit skupině podle účelu a typu prezentace. Této části jsme se věnovali v kapitole „**možnosti uzpůsobení třídy, herny, místnosti pro dané téma**“

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vliv emoční inteligence dětí pro přijetí prezentovaného obsahu

Emoce

Z obecného hlediska lze emoce označit za vědomé duševní reakce, které prožívá subjekt jako určitý cit či pocit, obvykle zaměřené vůči určitému objektu, doprovázené fyziologickými změnami a výrazovými projevy a podněcující k určitému způsobu chování.

Emoční inteligence

Emoční inteligence je soubor schopností a dovedností, které nám pomáhají emoce nejen zvládat, ale ještě jich využívat k co největšímu osobnímu a pracovnímu prospěchu. (Bradberry a Greaves, Emoční inteligence v praxi, 2007.)

Emoční inteligence se na našem úspěchu v životě podílí osmdesátí procenty, a to i v profesích jako je vědec nebo inženýr. Emoční inteligence je souhrn emočních dovedností, které nám pomáhají dosáhnout toho, co chceme, cítit se spokojeně a být v souladu s lidmi kolem nás i sami se sebou.

Základní složky emoční inteligence

1. Sebeuvědomění/sebereflexe – znalost vlastních emocí

Lidé se silným sebevědomím si jsou vědomi svých slabín a nebojí se o nich hovořit, nejlépe s nadsázkou nebo humorem.

2. Seberegulace – vyplývá ze sebeuvědomění, ale jde jiným směrem.

Lidé, kteří ovládají seberegulace, umějí cílevědomě usměrňovat svoje reakce. Zvládají své emoce tak, aby odpovídaly situaci.

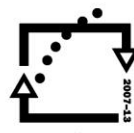
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- 3. Sebemotivace** – schopnost motivovat sama sebe. Vášeň pro dosahování výsledků kvůli sobě samotným – to je velmi důležitý postoj.
- 4. Sociální uvědomění** – vnímavost k emocím druhých lidí (empatie). Je to umění vzít v úvahu pocity ostatních při vlastním rozhodování.
- 5. Sociální dovednosti** – umění regulace mezilidských vztahů.

Pozn.:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Psychologické aspekty ovlivňující průběh - zapojení nemotivovaných žáků, nevhodně zvolené téma, žák se „širšími“ znalostmi, přerušená aktivita vlivem zvenčí (hlášení rozhlasu, změna počasí, nevolnost ... atd.)

Naši posluchači nás začínají bezprostředně vnímat a utvářet si na nás názor počínaje prvním okamžikem, kdy jsme před ně předstoupili, abychom zahájili naši prezentaci.

V průběhu prezentace bude jejich 100% pozornost ovlivňovat

- ze 7 % verbální podtext,
- z 38 % hlasový podíl,
- z 55 % řeč těla.

Přesto, že v různých situacích se může toto vnímání do jisté míry měnit, statistiky ukazují, že to, jaký si o nás budou naši posluchači vytvářet dojem, záleží vždy více na tom, jak vypadáme a jak za nás hovoří naše tělo, než na tom, co vlastně říkáme. Bude-li naše vystupování působit rozporuplným dojmem, naši posluchači se budou z 93% soustředit na naše neverbální signály a na to, co budeme říkat, jim zbude pouze asi 7% jejich celkové pozornosti. To, jak propracovaná, logická a obsažná naše řeč bude, je ovlivní málo nebo vůbec.

Monotónní **hlas**, nevýrazné šeptání a drmolání je pro posluchače velice obtížné sledovat. V případě, že nám posluchači nebudou dobře a zřetelně rozumět, také velice rychle ztratí zájem o obsah našeho sdělení. Hovořme tedy pomalu, zřetelně a jasně. Před vlastní prezentací se vždy rozmluvme například čtením nějakého kratšího textu.

Umění správně dýchat je svázáno s uměním správně mluvit. Prezentujeme-li často, rozhodně se nám vyplatí cvičit dýchání. Vyplatí se nám pečovat o náš hlas, cvičit sílu a barvu hlasu a procvičovat tvoření hlásek - artikulaci.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Při prezentaci mějme vždy připravený zdroj vhodných tekutin. Vyhneme se tak syndromu vyschlých úst. Vhodný je čaj, neperlivá minerálka nebo nepříliš sladkým džus.

Jak povzbudím posluchače, aby kladli otázky?

Často budete chtít, aby posluchači kladli otázky. Když podáváte odborné informace, prezentujete složité myšlenky nebo vedete hodinu cvičení, je dobré si otázkami prověřit, zda posluchači rozuměli.

Čekáte-li na otázky pasivně, nedočkáte se žádných reakcí. Většinou je to věc neverbálního projevu (řeči těla). Stojíte-li od posluchačů daleko, ruce máte v kapsách a zamumláte: „Jsou nějaké otázky?“, pak tím posluchače nepovzbudíte, aby Vám kladli otázky.

Ti kdo svou ochotu odpovídat na otázky chtějí projevit aktivně, postoupí o krok dopředu, zdvihnou ruku a řeknou: „Chtěl by mi někdo položit otázku?“ Můžete také říci: „Jaké máte otázky?“ Předpokládáte, že se posluchači budou ptát a to také často činí. Poté, kdy požádáte o otázky, udělejte krátkou přestávku, aby posluchači měli čas si je rozvážit. Zdvížením ruky dosáhnete dvojího efektu: Předně je to vizuální signál, jenž povzbudí ty, kdož jsou ostýchaví.

Rovněž to pomůže udržet pořádek. Posluchači budou následovat Váš příklad a také budou zvedat ruku, místo aby vykřikovali.

Složení skupin žáků pro týmovou prezentaci

Všeobecně se skupiny dělí na:

- malé
- velké

Malé skupiny: tvoří osoby, které se navzájem znají, vzájemně komunikují a jsou formálně či neformálně integrovány nějakým společným cílem (např. školní třída, rodina). Nejmenší malou skupinou je dyáda (dvojice).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Velké skupiny: osoby s nějakou společnou demografickou charakteristikou (např. důchodci).

Vhodnými skupinami pro účely prezentace v MŠ jsou především skupiny malé:

Hlavní znaky malé skupiny:

- společná činnost směřující ke společnému cíli
- bezprostřední osobní styk (komunikace a interakce)
- existence skupinové struktury, diferenciací rolí
- existence skupinových norem a sankcí

Práce s časovou dotací na aktivitu – zkrácení, překročení limitu

Je důležité si důkladně propočítat, kolik času je na danou prezentaci potřeba, je nutné počítat s prodlevami u vysvětlování zadání, pravidel a ve fázi, kdy se žáci seznamují s podkladovými texty nebo zadáním. Na konci hodiny musí vždycky zůstat čas na sdělení podstatných závěrů a klíčových informací jako u klasické výuky. Pokud náhodou přece nezůstane čas, je dobré mít pro žáky připraveno shrnutí podstatných závěrů v tištěné podobě. Součástí tohoto shrnutí mohou být i doplňující otázky k zamyšlení.

Neočekávaná diskuse (k tématu) během prezentace – jak na ni

Diskuze je pokládána za určitou formu kolektivního řešení problémů. Je vhodné věnovat přípravě na diskuzi dostatek času. To znamená například stanovit, kdo diskuzi povede, promyslet, kdo přednese úvodní slovo a kdo se bude poté k věci vyjadřovat. Je také důležité neopomenout, že následně by se měli mít možnost v diskuzi vyjádřit všichni, kteří o to projeví zájem.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zásady vedení diskuzí

Mezi zásady správného vedení diskuzí patří

- Tlumit nadměrnou aktivitu osob.
- Klást otázky ostatním členům týmu, kteří mají snahu se vyjádřit.
- Omezit čas řečnických výstupů jednotlivých členů týmu.
- Požádat aktivního diskutujícího, aby věnoval pozornost též příspěvkům ostatních.
- Přímou se zeptat na názor pasivních členů týmu.
- Zajistit, aby ostatní členové týmu povzbudili pasivní jedince k aktivitě.

Od posluchačů můžeme očekávat otázky k tématu a otázky pro nás problematické.

Problematické jsou

- otázky, na které neznáme odpověď;
- otázky provokační;
- otázky k tématu, o kterém se už diskutovalo dříve;
- otázky dlouhé, komplikované a nesrozumitelné;
- otázka, která není otázkou, ale předváděním posluchače.

PRAKTICKÉ PŘEDVEDENÍ ŘEŠENÍ A NÁCVIK – ROZBOR

Specifika prezentování

Možné další vlivy - prostředí rodiny, komunikace školy a rodiny, komunikace problémových situací s veřejností

Na úroveň výuky má vliv mnoho prvků, které není schopen samotný pedagog ovlivnit. Tyto prvky pochází především z vnějšího prostředí a bez důkladné přípravy a morálně volných vlastností má prezentátor – pedagog velmi složitou roli při plnění edukační činnosti.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vliv rodiny a úroveň sociálních kompetencí posluchačů může narušit jak pozitivním tak negativním způsobem výklad a výuku, stejně tak komunikace s problémovými rodiči nebo veřejností v případě veřejné prezentace může být pro pedagoga nepříjemným osobním a profesním zážitkem.

Doporučení pro tyto případy vyplývá ze samotné podstaty příčiny těchto problémových situací: Je nezbytně nutné, aby pedagog před prezentací věnoval maximální pozornost důkladné přípravě obsahu a formě prezentace a zdokonaloval průběžně svoje SOFTSKILLS – především v oblasti „Komunikace, Asertivity, Prezentačních dovedností a zvládání konfliktních situací“.

Postoje pedagoga k rozlišným morálním hodnotám

Porozumění hodnotám je schopnost vnímat skutečné vnitřní kvality druhých lidí a rozumět jejich úhlu pohledu. Zahrnuje rovněž schopnost komunikovat s nimi, být vnímavý k jejich názorům, hodnotovým úsudkům a etickým standardům. Základem pro porozumění hodnotám je vzájemný respekt.

Hodnoty označují **hmotné i nehmotné** skutečnosti, kterou jsou pro nás důležité.

Hodnoty, které sdílí více lidí, se obecně nazývají hodnotami organizačními: organizace typu rodina může mít rodinné hodnoty, organizace typu tým pak hodnoty týmové atp. Hodnoty jsou silně propojeny s lidskými emocemi: pokud jsou hodnoty zvnějšku nějakým způsobem ohroženy, nastává emocionální reakce.

Hodnoty netvoří izolované entity, ale jsou v našich myslích propojeny sítí přesvědčení, a to jak s ostatními hodnotami, tak s jinými elementy, například s našimi schopnostmi, s naším chováním, se světem, který nás obklopuje i s naší identitou. Například výrok: „Když budu usilovně pracovat, budu se mít lépe,“ je přesvědčením, které propojuje chování (pracovat) s hodnotou (mít se dobře).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tyto tři skutečnosti:

- a) hodnoty jsou propojeny s emocemi,
  - b) hodnoty jsou spolu provázány sítí přesvědčení,
  - c) své hodnoty si často ani neuvědomujeme
- způsobují, že práce s hodnotami je poměrně obtížná.

Pohotové vyjadřování s ohledem na vyzrálост dětského posluchače

K tomu aby naše prezentace byla **poutavá, jasná, přesvědčivá a srozumitelná** je dobré držet se následujících dvou základních konceptů:

- koncept **K-I-S-S**

Keep It Short and Simple - tedy hovořte krátce a stručně

- koncept **A-I-D-A**

Attention získejte si pozornost

Interest vyvolejte zájem o Vás a o Vámi prezentované téma

Desire změňte zájem účastníků v touhu dozvědět se více

Action jasně oddělte úvod od samotné prezentace nějakou aktivitou

V úvodu jsme se zmínili o tom, jak důležité je jasně si uvědomovat a definovat cíle naší prezentace. Poukázali jsme na to, že důvodem, proč lidé prezentují, je seznámit, přesvědčit, vysvětlit, či motivovat posluchače. Jinými slovy – důvodem, proč prezentujeme je, abychom komunikovali se svými posluchači a předali jim nějaké informace. To se nám podaří pouze tehdy, pokud si budeme neustále uvědomovat, že komunikujeme s někým, a že tedy v místnosti nejsme sami ...

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Prostředky pro vytváření pozitivního klima – osvětlení, hudba, polohy těla (leh, sed u stolu, v lavici, na trávě, uvolněné postoje ... atd.)

Při výuce většinou žáci sedí, což předpokládá dobré ergonomické řešení sedadel, židlí, stolků i lavic. Velkou důležitost má i prostředí učeben, chodeb, školních jídelen.

Sedadla a stoly

Sedadla a stoly jsou významnou součástí všech učeben i laboratoří a dílen ve školách. Sedadla by měla vyhovovat tvarovým a výškovým požadavkům. Výška sedací plochy by měla být nastavitelná, čímž je umožněno přizpůsobení podle individuální výšky žáka. Důležité jsou i stavitelné opěrky zad, event. rukou a hlavy. U sedadla je významný vztahový bod. Je to průsečík plochy sedací části plochy opěradla při pohledu z boku. Dále potom výška přední hrany sedací plochy, celkový rozměr, konstrukce (pérování, pohyblivé části) a použitý materiál. U některých činností se doporučuje mírný sklon dopředu do 10°, pro pohodlné a spíše odpočinkové sezení sklon asi do 8°. Lze předpokládat, že dojde k jistému přizpůsobení našeho školského systému k systémům států v EU.

Barvy

U prostředí učeben, chodeb, školních jídelen má velký význam jejich barevné provedení. Má význam estetický a ovlivňuje psychiku osob. Teplé barvy (žlutá, oranžová, červená) zvyšují činnost vegetativního systému člověka a povzbuzují. Jsou vhodné do prostorů s menší fyzickou zátěží, a kde je relativně krátká doba pobytu. Studené barvy (zelená, modrá) vytváří dojem chladu. Uklidňují a podporují duševní soustředění. Jsou vhodné do velmi teplých místností, kde je větší fyzická námaha a doba pobytu relativně dlouhá. Kombinace těchto barev do dvojic potom zvyšuje smyslovou působivost barev. Za harmonickou se považuje kombinace každé barvy s bílou nebo šedou nebo také stejné barvy v rozdílných světlostech.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Mikroklimatické podmínky

Jedná se o teplotu a vlhkost v učebnách a jejich větrání. Větrání může probíhat buď přirozeně (větrání okny), nebo vzduchotechnickým zařízením. Je potřeba, aby žáci měli přísun čerstvého vzduchu, a zároveň aby byla v učebně udržována požadovaná teplota vzduchu.

Podle vyhlášky by se měla optimální teplota v učebně pochybovat v rozmezí $22 \pm 1^\circ\text{C}$. Teplota by neměla klesnout pod 20°C a zároveň neměla překročit 28°C .

Relativní vlhkost by se měla pohybovat v rozmezí 30-65 %. (příloha č. 3 vyhlášky č. 410/2005 Sb.)

Osvětlení

Kvalita a úroveň osvětlení může ovlivnit pracovní výkon nebo celkovou únavu, jak žáků, tak i učitelů. Požadovaná intenzita světla je rozdílná s ohledem na zaměření učebny. Osvětlení v učebně můžeme rozdělit do dvou skupin, a to na světlo denní a umělé. Vyhláška číslo 410/2005 Sb., §15, §16 nám určuje požadavky na obě tato osvětlení. Tato vyhláška vychází především z norem ČSN 730580-1,2,3; ČSN EN 12464-1 a ČSN EN 12193.

Tabulka: Hladiny osvětlení ve školních prostorech

Místnost	Hladina osvětlení (lx)
Učebna, posluchárna, studovna, čítárna	300
Počítačová učebna	300
Pracovna výtvarné výchovy, rýsovna	500 až 700
Laboratoře pro běžné práce	300
Laboratoře pro jemné práce	500 až 750
Tělocvična	300

Osvětlování škol. In: DL-SYSTEM [online]. [cit. 2014-02-03].

<http://www.dlsystem.cz/old/static/cs/projekty/informace-skoly.html>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vhodná hlasová cvičení pro přípravu a rozmluvení učitele

Jak se správně rozdýchat?

1. **Prodýchání** – nádech a výdech (nos a pootevřená ústa) podržíme nádech co nejdéle a pomalu na cca 10 vteřin vydechujeme. Postupně prodlužujeme.
2. **Kontrola ramen** (při prodýchání se nezvedají).
3. **Cvičení** (výstup do schodů, dřepy, zvyšování zátěže ...).
4. **Otestování dechové kapacity.**

Test dechové kapacity

Tři tisíce tři sta tři a třicet stříbrných křepelek přeletělo přes tři tisíce tři sta tři a třicet stříbrných střech ...

Kouzlí, kouzlí kouzelník,
vykouzlí nám za pětník,
bílý šátek, rudou růži,
děblu zaprodal svou kůži,
je to příliš tajemné,
hrůza, úděs jímá mě,
jímá mě při pomyšlení,
jak se časy rychle mění,
včera cirkus, kouzla, čáry,
dneska černooká Máry,
Černá Máry v kantýně,
přítulná jen při víně,
při víně a za pětník,
kouzlí, kouzlí kouzelník.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Artikulační cvičení

1. pomalu po slabikách s přehnanou artikulací čteme
např. článek v novinách
2. intonačně a artikulačně pečlivě vyslovujeme krátký text
- Kudy? Tudy? Můj dům je tvůj dům. Jednou dolů, jednou nahoru.
3. Jazykolamy

Petře, nepřepepři pepřem pepřeného vepře

Pštros s pštrosicí a pštrosáčaty šli pštrosí ulicí

Zaželezilo-li se to železo nebo nezaželezilo-li se to železo

Čistý s Čistou čistili činčilový čepec

Ještě stěžeň zasténá

Roli lorda Rolfa hrál Vladimír Leraus a na klavír hrála Klára
Králová

Jaké štěstí, že se nesešli

Jetelem letěl jelen, jelen letěl jetelem

Já rád játra, Ty rád játra ...

Dolar libra rubl lira ...

10 x si zopakujte

... drbu vrbu

... vlky plky

... zhltl hrst zrn

4. Ozvučení rezonančních dutin (ruka na hlavě nebo na čele)

Bim – bam – bim – bam

Mami – babi – mami – babi

Tam ten den – tam ten den

Mi – mi – mi – mi – míní – míní – méně – méně – Máňa – máma

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kreativní přístup v práci pedagoga v prezentacích

Rozhodne-li se učitel pro zařazení kreativního způsobu výuky, je důležité, aby použil aktivizačních metod do své výuky. V takovém případě musí počítat s tím, že příprava, realizace a prezentace takto vedené hodiny bude časově i intelektuálně mnohem náročnější než u klasické vyučovací hodiny. Naštěstí alespoň v některých případech existují způsoby, jak si tuto práci usnadnit. Nejjednodušším způsobem je použití konkrétní vytvořené metody, která již byla publikována a je odzkoušená. Tuto metodu učitel následně upraví a přizpůsobí konkrétním podmínkám výuky nebo předmětu, ve kterém chce metodu použít.

Podobným, ale trochu náročnějším způsobem je převzetí publikované metody, její rozšíření, dopracování a přetvoření. Nejnáročnějším způsobem je pak vytvoření své vlastní úplně nové metody a vlastních pomůcek. K tomu je důležitá zejména kreativita učitele. Základem k dobré aktivizační metodě je dobrý nápad, myšlenka, od které se pak odvíjí další tvorba. Důležitá je zajímavá forma zpracování a nové, netradiční podání probírané látky. Podstatné také je, aby tato vytvořená metoda nebo jev byla dobře didakticky přizpůsobena konkrétním potřebám výuky.

Na začátku, ještě před samotnou tvorbou vlastní kreativní metody, by měl učitel zmapovat všechny typy a druhy existujících aktivizačních metod a vybrat si z nich ten nejvhodnější pro danou vyučovací hodinu.

Mezi nejdůležitější kritéria pro volbu optimální metody patří:

- „naplnění výchovně vzdělávacího cíle a obsahu výuky,
- časová přiměřenost,
- forma,
- prostorové možnosti a materiální vybavení,
- vlastnosti a schopnosti dětí i učitele,
- kolektiv dětí ve skupině / oddělení / třídě,
- klima školy.“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Po výběru vyhovující aktivizační metody si měl učitel stanovit jasný vzdělávací i výchovný cíl, kterého chce prostřednictvím dané metody dosáhnout. Dalším krokem je vytvoření podkladového materiálu obsahujícího náplň, obsah vyučovací hodiny. Je to vlastně něco jako scénář pro realizaci metody v praxi.

Může být ve dvou variantách:

- materiály pro učitele (zadání, řešení, poznámky),
- materiály pro žáky.

Materiály pro učitele je dobré zpracovat v podobě metodického listu, který obsahuje například název metody, její stručný popis a cíl, čas potřebný na přípravu a realizaci, pomůcky, postup, možné varianty, případně poznámky pedagoga apod. Takto vytvořený metodický list může být učiteli velkým pomocníkem. Mimo jiné se dá použít i k uchování metody pro další použití v budoucnu a ke sdílení nápadů s ostatními kolegy.

Před samotným použitím metody ve výuce je ještě dobré prokonzultovat ji s kolegy.

Diskuse pomůže odstranit případné nedostatky, chyby a také subjektivní pohled autora.

Pokud má učitel tu možnost, je dobré metodu nejprve vyzkoušet na menším počtu lidí, udělat si takový malý pilotní test.

Tipy pro kreativitu

Pokud se učitel rozhodne obohatit svoji výuku o kreativní metody, bude to pro něj něco nového. Jak už to při výměně odzkoušeného za nové většinou bývá, mohou nastat nečekané situace a neplánované problémy. Při zavádění a realizaci aktivizačních metod tomu určitě není jinak. Aby bylo možné těmto problémům alespoň z části předejít, je dobré si uvést některé rady a tipy, které mohou být při zavádění aktivizačních metod užitečné.

- před tvorbou a realizací vlastní aktivizační metody je vhodné nejdříve zmapovat existující aktivizační metody.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- prostudovat si nějakou odbornou literaturu zabývající se tímto tématem.
- nestačí pouze poctivá domácí příprava.
- pro vytvoření kvalitní aktivizační metody je potřeba i zkušenost s její realizací ve třídě. Tato zkušenost umožňuje sledovat jak reakce žáků, tak reakce učitele. Takže zhlédnutí výukové hodiny zkušeného kolegy, ve které je použita aktivizační metoda, může být pro vlastní realizaci k nezaplacení. Ne vždy je ale taková možnost, proto existují i vzdělávací kurzy zaměřené na aktivizační metody, kde je možné vyzkoušet si tyto metody přímo na sobě.
- teprve až po některé z těchto praktických zkušeností je doporučováno přistoupit k tvorbě vlastní aktivizační metody.

Je lepší začít jednoduššími metodami – např. brainstorming, křížovka atd. Teprve při dostatku zkušeností je možné se pustit do složitějších metod, mezi které patří např. strukturovaná inscenace.

Při zavádění aktivizačních metod do výuky je také třeba dávat pozor na to, aby žáci nezačali tyto metody zneužívat k úlevě z tradičního vyučování. Učitel musí tedy na začátku vždy zdůraznit, že se ve výsledku jedná o získávání nových vědomostí, jako při tradiční formě výuky. Při realizaci jakékoliv metody je nutné počítat se snižováním pozornosti žáků během výukové hodiny. Nejpozornější jsou žáci na začátku práce, ale už po dvaceti minutách dochází ke značnému poklesu. Proto se při delším monologickém výkladu doporučuje zařadit do výuky krátká například fyzická cvičení, která žáky přimějí k opětovné pozornosti a zároveň ožíví vyučování.

Aktivizační metody jsou velmi variabilní a závisí především na kreativitě učitele jak, a do které fáze výuky je zařadí.

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nejvhodnější prezentační metody a využití techniky s ohledem na posluchače v předškolním věku (mobilní aplikace, webové prohlížeče...)

Přednáška s analýzou videozáznamu

přednáška, která se opírá o demonstraci problematiky formou videoprogramu. Po zhlédnutí videoprogramu následuje podrobný analytický výklad videoprogramem uvedené problematiky.

Přednáška s aktivizací

přednáška, v rámci které učitel využívá různé formy a metodické postupy založené na aktivní participaci studentů (diskusní metody, kooperativní metody, metody řešení problému atd.).

Další aktivity vhodné pro zapojení žáků (bleskové modelové situace, workshopová forma, diskuse nad tématem, prezentace týmové práce...)

Brainstorming

Skupinová technika, která má za cíl generovat maximální množství nových nápadů na zadané téma. V profesní praxi používaná nejčastěji k hledání řešení problémů.

Základní principy:

- nepřiliš veliká skupina, 3-12 osob;
- je vhodné, aby existoval moderátor, který dohlíží na dodržování pravidel a který zaznamenává, nejlépe všem na očích, získané nápady;
- téma a metoda jsou oznámeny, pro nepřiliš znalé účastníky je vhodné, aby moderátor uvedl pravidla;
- nápady jsou přednášeny volně, tak, jak kohokoli napadnou, v průběhu generace se nápady zásadně neposuzují, ani nehodnotí;
- neplatí autorské právo jednotlivce, ale kolektivu.

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Brainwriting

Je podobný technice brainstormingu pouze s tím rozdílem, že každý z účastníků musí napsat během stanoveného termínu několika minut tři nápady svého řešení na papír. Poté papír předá kolegovi. Postup se opakuje tak dlouho, dokud mají účastníci nápady (případně do úplného vyčerpání stanoveného časového limitu).

Myšlenkové mapy (mind maps)

silně podporují laterální typ myšlení, tedy hledání souvislostí.

Je to jiný způsob než hledání řešení ve stávajících strukturách a systémech, odvozování řešení krok po kroku či stylem příčina-následek.

Základní postup tvorby myšlenkových map:

- do středu tabule (flipchart) se napíše hlavní téma;
- daná subtémata prvního řádu se propojí čarou s hlavním tématem a mohou se propojit i mezi sebou;
- účastníci jsou vyzváni, aby generovali „něco“, co s daným tématem souvisí;
- pak se postupuje stejným způsobem do témat dalšího řádu, přičemž je nyní možné propojovat i témata různých řádů mezi sebou navzájem.

Techniku myšlenkových map je možné použít pro uspořádání myšlenek.

Je možné ji použít nejen ve skupině, ale i pro podporu vlastního myšlení.

PRAKTICKÉ CVIČENÍ – NÁCVIK SROZUMITELNÉ A STRUKTUROVANÉ PREZENTACE

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Práce se zpětnou vazbou a hodnocení pedagoga k danému tématu

Význam zpětné vazby, co nám ZV přináší

Zpětná vazba (feedback) je poslední částí výukového dialogu.

Mezi nedílnou součást výukového dialogu patří tedy reakce učitele na odpověď žáka. Oproti tomu v běžném životě, poté co se zeptáme na otázku a dostaneme odpověď, komunikační sekvence končí.

U zpětné vazby existuje mnoho funkcí:

1. Funkce regulativní, pomocí níž učitel řídí žákovu aktivitu
2. Funkce sociální, která vede k utváření vztahů mezi žáky a učitelem
3. Funkce poznávací, pomocí níž může žák lépe poznávat učivo, sám sebe i učitele
4. Funkce rozvojová, neboť pomocí zpětné vazby může žáku přispět k vlastnímu rozvoji

V rámci zpětné vazby může učitel odpověď žáka potvrdit či zamítnout.

Existují čtyři typy pozitivní zpětné vazby:

- akceptace odpovědi žáka,
- echo, tedy zopakování žákovi odpovědi.
- elaborace odpovědi, kdy učitel doplní či rozvine odpověď žáka.
- pochvala žáka.

Je také několik typů negativní zpětné vazby, a to:

- detekce chyby, kdy učitel vysvětlí, že jde o nesprávnou odpověď.
- identifikace chyby, kdy dá učitel najevo nesprávnost odpovědi.
- interpretace chyb, při které učitel vysvětlí, jak k chybě došlo
- korekce chyb, tedy podání správné odpovědi.

V dnešní době se ve školách s negativní zpětnou vazbou šetří z důvodu podpory žáků, aby co nejvíce odpovídali a nebáli se promluvit i s možnou špatnou odpovědí.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento jev se objevuje také v mateřských školách.

Mezi nejčastější rozlišení zpětné vazby je:

- verifikační ZV,
  - elaborační ZV.
- Verifikační zpětná vazba poskytuje jednoduchou informaci, zda je odpověď správná či nikoli.
  - Elaborace obsahuje pro žáka novou informaci nebo také vodítko k nalezení správné odpovědi.

Rozbor situací, kdy ZV chybí, přitom by pomohla vyřešit komplikace

Vyhodnocení a zpětnou vazbu provádějme pokud možno bezprostředně po prezentaci a po výuce, dokud máme vše podstatné v paměti. Pokud se účastní prezentace někdo, koho můžeme požádat o okamžité zhodnocení a získat tak okamžitou zpětnou vazbu, je to pro nás neocenitelná pomoc.

Současná technika nám umožňuje nahrát si svoji prezentaci na audiokazetu, ještě lepší je, podaří-li se nám prezentaci natočit videokamerou a získat tak videozáznam. Celý záznam potom můžeme část po části pečlivě analyzovat a zaměřit se na všechny podstatné aspekty prezentace.

Jak si o ZV říci

Zpětná vazba může mít podobu verbálního projevu, kdy učitel odpověď potvrdí, vyvrátí slovně či neverbálního projevu, kdy přikývne, či použije gesto rukou.

Nejčastější možností získání zpětné vazby je přímá komunikace s žákem.

Jak ji podávat s cílem pochopení a pomoci

Vyhodnocením a zpětnou vazbou uzavíráme prezentaci a zároveň pracujeme na zlepšování našich budoucích prezentací. Smyslem vyhodnocení je prověřit si, čeho se podařilo při prezentaci dosáhnout nebo naopak co a proč (jaké byly pravděpodobné důvody) se nepodařilo dosáhnout.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Kritérium hodnocení	Hlediska	Obsah
Informační hodnota sdělení	Stanovili jsme správně cíle? Dosáhli jsme stanovené cíle? Bylo zvoleno přínosné téma?	přiměřenost informací, jasné a srozumitelné vyjádření účelu sdělení, logický sled a struktura sdělení
Verbální projev	Jak jsem působil (a)?	srozumitelnost sdělení, plynulost řeči, přiměřenost jazykových prostředků vůči posluchačům i vůči účelu sdělení
Neverbální projev	Jak jsem působil (a)?	soulad s verbálním projevem, uvolněnost postoje, gest, mimiky, oční kontakt s publikem
Celkový dojem	Podářilo se získat zájem a pozornost? Podářilo se vytvořit dobrou atmosféru?	přirozenost projevu, věrohodnost zapojení posluchačů, zajímavost sdělení, udržení pozornosti posluchačů

KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY DOBRÉ PRÁCE SE ZV - PRAKTICKÉ UKÁZKY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LISTY PRO ÚČASTNÍKY KURZU

PREZENTAČNÍ DOVEDNOSTI

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST Č. 1 - ŘEŠENÍ NESTANDARDNÍCH SITUACÍ PŘI PREZENTACI UČITELE

Prověrka místností a přístrojů

Projektory velkých folií

Archy papíru (FlipCharts)

Dia – projektory, Dataprojektor

Pracovní listy

---

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ukazovátka

Mikrofon

Osvětlení

Zasedací pořádek

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST Č. 2 - SPECIFIKA PREZENTOVÁNÍ

Možné další vlivy

Postoje pedagoga

Vyzáralost dětského posluchače

Ergometrie

Barvy

Mikroklimatické podmínky

Osvětlení

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST Č. 3 - ZPĚTNÁ VAZBA K DANÉMU TÉMATU

Čtyři typy pozitivní zpětné vazby

Kritérium hodnocení	Hlediska	Obsah
Informační hodnota sdělení		
Verbální projev		
Neverbální projev		
Celkový dojem		

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRACOVNÍ LIST Č. 4 - TEST SEBEREFLEXE

Sebereflexe - pokuste se o vlastní hodnocení:

Máte-li být efektivním řečníkem, je dobré schopnosti. Toto hodnocení Vám může pomoci zjistit, na co byste se měli v zájmu zlepšení umění přesvědčivé prezentace zaměřit. Přečtěte si, prosím, následující výpovědi a označte číslo, které Vám nejlépe odpovídá.

	Tvrzení	NIKDY	SKORO NIKDY	MÁLO	SKORO VŽDY	VŽDY
		1	2	3	4	5
1.	Stanovím si několik základních cílů, než si naplánuji vystoupení.					
2.	Analyzuji hodnoty, potřeby a zábrany svých posluchačů.					
3.	Zapíši si napřed několik hlavních myšlenek jako základ pro stavbu vystoupení.					
4.	Na začátku mého vystoupení je přehled nejdůležitějších myšlenek a na jeho konci jejich shrnutí.					
5.	Rozvívám úvod, jenž upoutá pozornost mých posluchačů a poskytne i některé nezbytné informace.					
6.	Moje shrnutí má vztah k úvodu a obsahuje, je-li to nutné, výzvu k jednání.					
7.	Použité vizuální pomůcky jsou pečlivě připravené, jednoduché, lehce čitelné a výrazné.					
8.	Počet vizuálních pomůcek pozornost mých posluchačů zvýší, ale neodpoutá ji od mého vystoupení.					

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

9.	Ve vystoupení, jež má přesvědčit, použiji logických argumentů, jež moje tvrzení podpoří.					
10.	Snažím se, aby strach stimuloval entusiasmus mého vystoupení a ne aby mě brzdil.					
11.	Ujišťuji se, že výhody navržené mým posluchačům jsou jasné a působivé.					
12.	Myšlenky a nápady sděluji se zaujetím.					
13.	Nacvičím si vystoupení předem, takže musím nahlížet do svých poznámek jen málo a maximum pozornosti mohu věnovat posluchačům.					
14.	Mé poznámky obsahují jen "hesla". Tím se vyhnu předčítáním z rukopisu.					
15.	Cvičím si svá vystoupení ve stoje a používám přitom svých vizuálních pomůcek.					
16.	Připravuji si odpovědi na otázky, jež očekávám a odpovídání procvičuji.					
17.	Aranžuji zasedací pořádek, je-li to nutné, a přezkouším před vystoupením všechny přístroje.					
18.	Udržuji očima nepřetržitý kontakt s posluchači.					
19.	Moje gestikulace je přirozená a ne tlumená strachem.					
20.	Můj hlas je zvučný, jasný a ne monotónní.					
CELKOVÝ POČET BODŮ						

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výsledky vlastního hodnocení:

80 až 100 bodů:

Jste výborný řečník a musíte jen trochu cvičit, abyste své základní znalosti kultivoval/a.

60 až 80 bodů:

Máte možnost stát se velmi efektivním řečníkem.

40 až 60 bodů:

Tento seminář může pro Vás být významnou pomocí.

30 až 40 bodů:

Při troše cvičení byste měl/a udělat značný pokrok.

Je-li Váš celkový

počet bodů nižší než 30

Vyhrňte si rukávy a vrhněte se do práce. Není to možná lehké, ale pokusíte-li se o to, dosáhnete i Vy pokroku.

Na čem tedy musím pracovat:

Použijte informace z vlastního hodnocení a označte cíle, kterých byste chtěli dosáhnout:

Chci a potřebuji k tomu, abych byl/a dobrým a přesvědčivým řečníkem:

- Naučit se, jak logicky a stručně řadit a spojovat své myšlenky.
- Rozvinout potřebné schopnosti a dynamický styl vystupování, abych své zaujetí pro myšlenky, jež prezentuji, byl/a schopen/schopna přenést na posluchače.
- Přeměňovat otázky a odpovědi v příjemnou a produktivní část svého vystoupení.
- Vyvinout působivé a výrazné vizuální pomůcky a účinně jich při svých vystoupeních používat.
- Naučit se, jak strachu, který před svým vystoupením mívám, využít v průběhu vystoupení konstruktivně.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Použitá a doporučená literatura

Název

Autor

Česká společnost. Praha: Portál, 2002.

MOŽNÝ, I.

Člověk a řeč: lingvistický příspěvek k humanitním vědám.
Praha: Karolinum, 1998, 311 s.

HAGÉGE, C.

Čteme si a hrajeme si III. 1. vyd. Praha: Pansofia, 1996, 85 s.

ULRYCHOVÁ, I.

Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004, 176 s.

HOFBAUER, B.

Emoční inteligence v praxi. Columbus, 2007, 182 s.

BRADBERRY, T.,
GREAVES, J.

Les a praktická ekologická výchova v mateřských školách.
Vyd. v ČR 1. Překlad Zdena Čížková. Praha: Pražské
ekologické centrum, 1997, 112 s.

HEDERER, J.,
SCHMIDBAUER, H.

Moderní pedagogika. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, 496 s.

PRŮCHA, J.

Od jazyka ke komunikaci. Praha: Karolinum, 1999, 157 s.

ŠEBESTA, K.

**Pedagogická komunikace v teorii a praxi: význam
komunikace, vztah učitele k žákovi, komunikace ve škole,
ukázky.** Praha: Grada, 2005, s. 56.

NELEŠOVSKÁ, A.

Pedagogicko-psychologická diagnostika. Jinočany: H&H,
1992, 106 s.

DITTRICH, P.

Prezentace a mezilidská komunikace: jak psát/jak mluvit. 1.
dotisk 1. vyd. v Praze: Vysoká škola ekonomická, 2002, 90 s.

BÉBR, R.

Prezentace v programu PowerPoint. Vyd. 1. Praha:
Computer Press, 2002, 96 s.

MAGERA, I.

**Prezentace: jak překonat obvyklé problémy a působit
přesvědčivě.** 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 112 s.

WIEKE, T.

Přesvědčivá prezentace: špičkové rady, tipy a příklady. 1.
vyd. Praha: Grada, 2008, 136 s.

MEDLÍKOVÁ, O.

Rétorika v evropské kultuře i ve světě. Praha: Karolinum,
2011, 248 s.

KRAUS, J.

Rétorika: manuál komunikačních dovedností. Praha:
Professional publishing, 2002, 325 s.

MAŘÍKOVÁ, M.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Rétorika a prezentace.** Translated by Petr Kunst. 1. vyd.
Praha: Grada, 2005, 392 s. HIERHOLD, E.
- Rodina a společnost.** Brno: Slon, 2006. MOŽNÝ, I.
- Sociální psychologie.** Brno: Paido, 1998. ŘEZÁČ, J.
- Školní didaktika.** Praha: Portál, 2002, 447 s. KALHOUS, Z.,
OBST, O.
- Školní zralost.** 1.vyd. Brno: Computer Press, 2011, 99 s. BEDNÁŘOVÁ, J.,
ŠMARDOVÁ, V.
- Technické prostředky ve výuce.** 1. vyd. Olomouc:
Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995, 57 s. GESCHWINDER, J.,
RŮŽIČKA, E.,
RŮŽIČKOVÁ, B.
- Technické výukové prostředky.** 1. vyd. Praha: SPN, 1989,
76 s. RAMBOUSEK, V., et al.
- Učitel a žáci v komunikaci.** Brno: Paido, 2005. GAVORA, P.
- Umění prezentace: jak přesvědčivě, srozumitelně
a působivě prezentovat.** Edited by Claudia Nöllke. 1. vyd.
Praha: Grada, 2004, 111 s. CLAUDIA, N.
- Veřejná prezentace od a do Z.** Illustrated by Zuzana
Holečková. 1. vyd. Praha: Expertis, 1997, 71 s. HOSPODÁŘOVÁ, I.
- Vyučovací styly učitelů.** Praha: Portál 2008, 128 s. FENSTERMACHER, G.
D., SOLTIS J. F.
- Výukové metody.** Brno: Paido, 2003. MAŇÁK, J., ŠVEC, V.
- <http://www.dlsystem.cz/old/static/cs/projekty/informace-skoly.html>